

Sommaren 2021

JU
Kalle Larsson

Nyheter för överförmyndare *Sommaren 2021*

Hej,

Ställföreträdarutredningen har presenterats och är nu ute på remiss (SOU 2021:36) och med detta nyhetsbrev finns information om kommande remisskonferens. Under våren har det kommit några lagändringar som berör överförmyndare vilket uppmärksammas i detta nyhetsbrev.

Nyhetsbrevet innehåller som vanligt lite blandade rättsfall, JO-kritik, kommande kurser/seminarium och annat som vi hoppas är till nytta för Er med intresse för överförmyndarfrågor.

Rättsfall och domar

Bortgivande av egendom och olika onödiga inköp på nätet medför fortsatt behov av förvaltare

Huvudmannen ansökte om upphörande av förvaltarskap samt att godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB skulle anordnas. Hovrätten instämmer i tingsrättens bedömning att behov av förvaltarskap kvarstår. Den enskilde har köpt saker på internet som varken behövs eller har betalats. Egendom har givits bort och därutöver finns det relativt stora behov inom *sörja för person* som medför att inte ens denna del kan övergå till ett godmanskap då det finns en risk för att den enskildes beslut kan skada hen.

Göta hovrätt, mål nr ÖÄ 742-21, meddelad 2021-06-03.

Ej prövningstillstånd – överförmyndarens samtycke enligt 14 kap. 6 § FB

Överförmyndaren har sedan tidigare medgivit att den gode mannen lånat ut 800 000 kronor av huvudmannens medel till huvudmannens son tillika enda bröstarvinge. Nu aktuell begäran om samtycke avser ytterligare 350 000 kronor vilket avsåg handpenning till köp av en fastighet. Om aktuell ansökan skulle beviljas skulle motsvarande 40 % av huvudmannens totala tillgångar vara utlånade till sonen vilket enligt överförmyndaren bedömdes vara en stor andel. Överförmyndaren anförde bland annat att

huvudmannens medel bör vara placerade och finnas tillgängliga för huvudmannens framtida behov. Vidare att aktuellt lån saknar säkerhet, att amortering inte skulle ske enligt villkoren samt att det som helhet skulle medföra att en för stor del av huvudmannens tillgångar fanns utlånade utan säkerhet. Att förfarandet kan liknas vid en situation med förskott på arv vilket inte är tillåtet. Den förordnade gode mannen, tillika advokat, hade ingen invändning mot att lånet kan betraktas såsom förskott på arv. Tingsrätten konstaterar att ytterligare lån till sonen inte ligger i linje med lagreglernas syfte att skydda huvudmannen från förmögenhetsöverföringar som inte ligger i dennes intresse varmed överförmyndarens beslut att inte samtycka står fast.

Hovrätten meddelar inte prövningstillstånd.

Hovrätten för västra Sverige, mål nr ÖÄ 2177-21, meddelad 2021-04-28.
Alingsås tingsrätt, mål nr Å 161-21, meddelad 2021-03-03.

Godmanskap består – tvistigt om huvudmannen förstår vad saken gäller

Barnen till huvudmannen yrkade att godmanskapet skulle upphävas med anledning av att den enskildes hjälpbehov kan tillgodoses med mindre ingripande åtgärder, att huvudmannen enligt ett nytt läkarintyg förstår vad saken gäller samt att hen motsätter sig godmanskap. Hovrätten konstaterar att den utredning som prövats i tingsrätten entydigt menar att den enskildes tillstånd är sådant att hen uppenbart inte förstår vad saken gäller samt att det behövs ett fullt godmanskap med anledning av sjukdom och försvagat hälsotillstånd. Hovrätten avslår överklagandet.

Hovrätten för västra Sverige, mål nr ÖÄ 1754-21, meddelad 2021-04-23.

Huvudmannens pappa bedöms vara behörig att ingiva yttrande vid anordnande av godmanskap – ärendet tvistigt.

Rättegångsfel

I samband med ansökan föreslog anhöriga till huvudmannen att en annan närstående i familjen skulle förordnas som god man. Den enskildes pappa yttrade sig och motsatte sig att den specifika personen utsågs till god man, att det istället fanns önskemål om att en oberoende person skulle förordnas.

Pappan till huvudmannen överklagade tingsrättens beslut och begärde att en annan, till familjen oberoende person, skulle förordnas som god man.

Hovrätten konstaterar att tingsrättens beslut har fattats av en tingsnotarie. Tingsrätten har genom yttrande anfört att de inte ser sakfrågan såsom tvistigt samt att huvudmannens pappa inte var part vid tingsrätten samt att det inte varit nödvändigt att inhämta yttrande från den enskildes pappa. I

liknande ärenden har dock tingsrätten låtit en ordinarie domare avgöra ärenden. Överförmyndaren yttrade sig att det bör ses såsom rättegångsfel som skett vid tingsrätten men att beslutet som sådant inte bör föranleda att det undanröjs och återförvisas till tingsrätten.

Hovrätten konstaterar att en tingsnotarie inte är behörig att handlägga ärenden om godmanskap om det är tvistigt. Avseende kretsen där tingsrätten ska inhämta yttrande konstaterar hovrätten att yttrande ska inhämtas av även andra närstående och relevanta nämnder om det behövs. Då den enskilde inte har några anhöriga som omfattas av den snäva kretsen i 11 kap. 16 § 2 st FB anser hovrätten att tingsrätten skulle ha inhämtat yttranden från andra närstående för att få ett fullgott underlag, vilket så skedde genom yttrande från den enskildes pappa. Genom inkommen åsikt är därmed ärendet tvistigt. Hovrätten bedömer att om någon fråga i det som rätten ska pröva är tvistigt så är inte rätten domför med en tingsnotarie som beslutsfattare. I aktuellt ärende har således ett grovt rättegångsfel skett varmed tingsrättens beslut undanröjs och återförvisas till tingsrätten för fortsatt handläggning.

Göta hovrätt, mål nr ÖÄ 619-21, meddelad 2021-04-07.

Se även Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr ÖÄ 1538-21 meddelad 2021-05-10 som gör liknande bedömning avseende en tingsnotaries behörighet med mera (rättegångsfel).

Domstolen har fortfarande ansvaret för att utreda ärendet

Den enskildes pappa ansökte om anordnande av godmanskap för sin son. Enligt ansökan fanns behov av eget boende, att etablera kontakt med psykiatrik med mera. Tingsrätten begärde genom föreläggande att överförmyndaren respektive sökande skulle inkomma med behövlig utredning. Överförmyndaren anförde att något yttrande inte kunde inkomma då den enskilde inte besökt vårdcentral samt att den enskilde var okänd för socialtjänsten i kommunen. Tingsrätten avslog ansökan på den grund att utredning till styrkande att godmanskap var behövligt inte hade inkommit.

Pappan överklagade och anförde att han inte längre orkade ha sonen bosatt i sin bostad, att det fanns aggressivt beteende och våld, att hemtjänst hindrades att utföra åtgärder med mera.

Hovrätten konstaterar att utredningsbehovet kan variera stort men att det är domstolens uppgift att se till att den utredning som behövs också tillförs ärendet. Även om domstolen kan förelägga andra parter att inkomma med utredning kan inte domstolen avsluta ärendet utan fortsatta åtgärder. I aktuellt ärende fanns det onekligen uppgifter hos polis, hemtjänst och

läkare varmed ytterligare ansträngningar att inhämta utredning bör göras av tingsrätten. Hovrätten konstaterar också att sökande och sonen befinner sig i en ohållbar situation där lämnade uppgifter tyder på att godmanskap alternativt förvaltare kan behöva anordnas.

Hovrätten för nedre Norrland, mål nr 66-21, meddelad 2021-04-06.

Kommentar: utifrån uppgifterna i hovrättens domskäl tordes det finnas förutsättningar för ett interimistiskt ställföreträdarskap.

Interimistiskt förvaltare kvarstår när personer i huvudmannens omgivning skickat brev till bank, avbokad hemtjänst m.m.

Tingsrätten anordnade interimistiskt förvaltare då det framkommit uppgifter om att personer i huvudmannens närhet har agerat negativt avseende den enskildes omvårdnad, hemtjänst och ekonomi. Oförklarliga uttag har skett på huvudmannens bankkonto och anhöriga till huvudmannen har uttryckt oro över att huvudmannen inte kan värja sig och skydda sin person och egendom.

I samband med hovrättens prövning har den tillfälligt förordnade förvaltaren också ingivit ett brev som skickats till huvudmannens bank som ter sig vara upprättat av eller under påverkan av den enskildes make. Vid bankens kontakt med huvudmannen kunde brevets innehåll inte bekräftas. Huvudmannen yrkade att hans make skulle förordnas som förvaltare. Hovrätten konstaterar att behov av interimistiskt förvaltare kvarstår, inte minst utifrån uppgifterna om mystiskt brev till banken, avbeställd hemtjänst med mera. Avseende att den enskilde yrkar att maken ska förordnas som förvaltare så menar hovrätten att detta inte är lämpligt sett till bland annat de kontakter med banken som är en av grunderna för det interimistiska beslutet om förvaltare. Överklagandet avslås.

Svea hovrätt, mål nr. 3556-21, meddelad 2021-04-08.

Kostnad för arvode till god man eller förvaltare undantas vid utmätning

Hovrätten ändrar tingsrättens beslut och upphäver Kronofogdemyndighetens beslut avseende utmätning i ett enskilt ärende. Hovrätten konstaterar att förvisso har inget arvodesbeslut ännu tagits för innevarande (arvode avseende 2020) men med beaktande av arvodesbeslutet för 2019 samt att det inte framkommit något som ger anledning att anta att huvudmannen inte själv ska stå för arvodet så ska de medel som sparats till arvode förbehållas vid utmätning.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr ÖÄ 424-21, meddelad 2021-04-16.

Läkarintyg som inte följer Socialstyrelsens föreskrifter om utformning godtas för prövning om upphörande av förvaltarskap

"Av den utskrivningsinformation som [kvinnan] har åberopat framgår att hon haft laga förfall för att inte inställa sig till det inbokade läkarbesöket. I ärendet hade emellertid redan inhämtats ett nytt läkarintyg från samma läkare som utfärdat det läkarintyg som förekom i målet om anordnande av förvaltarskap.

I ärenden om anordnande av förvaltarskap finns särskilda regler om inhämtande av utredning. Enligt 11 kap. 17 § föräldrabalken ska läkarintyg eller annan likvärdig utredning om den enskildes hälsotillstånd inhämtas. Socialstyrelsen har också meddelat föreskrifter om utformningen av läkarintyg för detta ändamål. Bestämmelsen i föräldrabalken är dock inte direkt tillämplig på ärenden om upphörande av förvaltarskap. Utredningsbehovet kan variera stort, och vilken utredning som krävs måste bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet (se NJA 2014 s. 731).

Hovrätten finner att den utredning som redan fanns i ärendet vid tidpunkten för tingsrättens avgörande utgjorde tillräckligt underlag för att tingsrätten skulle kunna avgöra ärendet utan något ytterligare läkarintyg"

Svea hovrätt, mål nr ÖÄ 14783-20, meddelad 2021-04-29.

Inget byte av förvaltare då ställföreträdaren ansågs lämplig för uppdraget

Den enskilde har överklagade tingsrättens beslut avseende vem som skulle förordnas som förvaltare. Huvudmannen önskade att en syster till huvudmannen skulle förordnas som förvaltare istället för nuvarande förvaltare som därutöver var bosatt på annan ort.

Hovrätten konstaterar att både nuvarande och föreslagen förvaltare är lämpliga enligt överförmyndaren samt att de åtgärder som den föreslagna förvaltaren i dagsläget utför i sin roll som syster till huvudmannen går till viss del utöver vad som normalt ryms inom ramen för ett förvaltarskap. Även om den enskildes önska ska tillmätas betydelse menar hovrätten att vid en samlad bedömning framstår det som mest lämpligt att en utomstående person utses till förvaltare varmed överklagan därför ska avslås.

Svea hovrätt, mål nr ÖÄ 397-21, meddelad 2021-05-05.

Nedsatt arvode när huvudmannens uppgifter om kontakter med ställföreträdare inte stämmer med ställföreträdarens lämnade uppgifter

Ställföreträdaren hade i sin redogörelse lämnat uppgifter om att det varit 10 besök och 15 kontakter med huvudmannen under aktuell period samt att hen därutöver vid 20 tillfällen varit i kontakt med personer i huvudmannens närhet. Huvudmannen själv menar att det under aktuell period endast varit 2 besök samt medverkan vid ett möte och att ställföreträdaren snarare inte varit anträffbar för huvudmannen och anhörig till hen samt uteblivit från avtalade möten och telefonkontakter, inte besvarat mail med mera. Enligt huvudmannen har ställföreträdaren missat att begära omprövning av beslut avseende LSS-boende samt att den enskildes ekonomi har skötts av huvudmannens pappa.

Ställföreträdaren har entledigats interimistiskt från 9 av sina uppdrag hos aktuell överförmyndare.

Hovrätten konstaterar att eftersom ekonomin har skötts av annan än ställföreträdaren ska inget arvode utgå för uppdraget som avser ekonomisk förvaltning. I övrigt sätts arvodet för personlig omvårdnad ned till en fjärdedel. Även kostnadsersättningen sätts ned till en fjärdedel av det som tingsrätten funnit skäligt.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr ÖÄ 675- 21, meddelad 2021-04-29.

Avslag på en journalist begäran om uppgifter rörande ärenden med en specifik ställföreträdare

En journalist bevakade ett specifikt ärende där frågan om entledigande fanns för prövning hos en domstol. I samband med detta begärde journalisten att få ta del av det antal timmar ställföreträdaren lagt ned per uppdrag samt vilken ersättning som yrkats i respektive ärende. Detta för att kunna jämföra med andra ärenden. Kammarrätten avslår journalistens överklagan då det enligt 32 kap. 4 § OSL föreligger sekretess hos överförmyndare för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men. Av rättspraxis framgår att även förordnade ställföreträdare omfattas av denna krets.

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 7-21 meddelad 2021-04-08.

Avslag på en enskilds begäran avseende handlingar förande handläggning av ett klagomål

En enskild hade lämnat in klagomål till överförmyndaren avseende ett specifikt ärende. Därefter begärdes handlingar ut hos samma överförmyndare av den enskilde rörande de handlingar som avsåg klagomålet hos överförmyndaren.

Kammarrätten konstaterar att begärda handlingar omfattas av sekretess enligt 32 kap. 4 § OSL och att det kan stå klart att de kan lämnas ut utan att enskild lider skada eller men. Att det av rättspraxis framgår att sekretessen gäller även till skydd för gode män och förvaltares personliga och ekonomiska förhållanden.

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 1695-21 meddelad 2021-04-19.

Övrigt

JO 4417-2019 (2021-05-10)

Kritik mot Överförmyndarnämnd vars beslut hänvisade till en tjänsteskrivelse som sedan inte längre fanns att tillgå då den inte diarieförts

” Ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klagörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande. I vissa situationer får dock en motivering helt eller delvis utelämnas. Det gäller om beslutet avser anställning av någon, om ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse kräver att beslutet meddelas omedelbart, det är nödvändigt med hänsyn till rikets säkerhet, skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden eller något annat jämförbart förhållande, eller om beslutet gäller meddelande av föreskrifter som avses i 8 kap. regeringsformen. (Se 32 § FL.)

Om myndigheten, i stället för att redovisa sin motivering i själva beslutet, redovisar skälen i en särskild handling måste den handlingen bifogas beslutet för att förvaltningslagens krav om beslutsmotivering ska kunna anses vara uppfyllt (se JO 2004/05 s. 160).”

JO 387-2021 (2021-05-20)

Kritik mot Länsstyrelsen då de på eget bevåg utan rättsligt stöd gjort avsteg från bindande regler i förordning

”Kritik mot Länsstyrelsen i Västra Götalands län för att ha beslutat att inte genomföra inspektioner enligt förmynderskapsförordningen.

Beslutet i korthet: Med hänvisning till spridningen av covid-19 och Folkhälsomyndighetens allmänna råd beslutade Länsstyrelsen i Västra Götalands län att upphöra med granskning av överförmyndarakter. Länsstyrelsen konstaterade att många kommuners överförmyndarverksamheter därmed inte skulle komma att inspekteras enligt förmynderskapsförordningen.

JO uttalar att strävan att hålla nere smittspridningen inte får drivas så långt att en myndighet tillåter sig att på eget bevåg göra avsteg från bindande regler i lagar och förordningar. Länsstyrelsen kritiseras för att utan rättsligt stöd ha beslutat att inte genomföra inspektioner i enlighet med förmynderskapsförordningen.”

Ställföreträdarutredningen presenterad och skickad på remiss

Ställföreträdarutredningen (SOU 2021:36) har presenterats under maj 2021 och är skickad på remiss. Läs hela utredningen här:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/statens-offentliga-utredningar/gode-man-och-forvaltare---en-oversyn-_H9B336

SKR inbjuder samtliga medlemmar till en remisskonferens den 19 augusti på förmiddagen. Inbjudan och mer information kommer inom kort per mail samt publiceras på www.skr.se framgent.

Beslutade lagändringar som påverkar överförmyndare

Skyldighet att underrätta om felaktigheter i folkbokföringen

Riksdagen antog ett förslag om ändring i folkbokföringslagen (FOL) den 19 maj 2021 och lagändringarna gäller från den 18 juni 2021.

Den större ändringen som påverkar överförmyndarverksamheten är den nya 32 c § i folkbokföringslagen (FOL). Genom den nya regleringen ska myndigheter underrätta Skatteverket om det kan antas finnas felaktiga eller icke fullständiga uppgifter i folkbokföringen, såvida det inte finns särskilda skäl som talar mot. Antalet uppgifter som omfattas utökas i förhållande till den sedan tidigare gällande folkbokföringsförordningen.

Läs mer i SKR:s analys/sammanfattning:

<https://skr.se/skr/ekonomijuridik/juridik/halsoochsjukvardskolasocialtjanst/socialrattslsochassistansersattning/socialratt/underrattelseskyldighetvidfelaktigauppgifterifolkbokforingen.55376.html>

Tillfällig vårdnadshavare – ny aktör inom familjerätten

Riksdagen antog den 26 maj 2021 regeringens förslag på lagändringar i prop. 2020/21:150 ”*Ett stärkt barnperspektiv i vårdnadstvister*”.

Lagändringarna som berör överförmyndare träder i kraft 1 juli 2021.

Den tillfälliga vårdnadshavaren agerar förmyndare enligt 10 kap. 3 § FB varmed denna del av uppdraget omfattas av överförmyndarnas tillsyn och granskning. Den förordnade tillfälliga vårdnadshavaren, som förordnas av rätten, får därutöver ytterligare behörigheter på flera ställen i föräldrabalken (FB) vilket påverkar familjerätten i stort. Den större nyheten för överförmyndarna är att uppgiften att fatta beslut om den tillfällige vårdnadshavarens arvode och kostnadsersättning (se 6 kap. 10 f § FB) läggs på överförmyndarna. SKR kommer under hösten utgiva cirkulär om dessa lagändringar riktade mot överförmyndare och socialtjänst.

Kurser och seminarium för överförmyndare

Vi vill tipsa om följande kurser och seminarium:

19/8 [Remisskonferens om ställföreträdarutredningen](#)

9/9 [Arv & dödsbo för överförmyndare](#) (kurs)

27/10 [Fördjupande seminarium om barn & barnärenden](#)

18/11 Fördjupande seminarium om arv & dödsbo

Ytterligare kurser och seminarium planeras – besök gärna

<https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang.609.html> för att se aktuellt utbud.

Webbsändning ”Aktuellt för överförmyndare”

SKR kommer framöver att inbjuda till kostnadsfria seminarium med arbetsnamnet ”Aktuellt för överförmyndare”. Detta som ett led i förbundets erbjudande för sina medlemmar. Formatet kommer vara en webbsändning på cirka 2 timmar per gång och sker troligtvis 1 gång per termin med aktuella frågor och olika teman. Inbjudan kommer publiceras på SKR.se samt även skickas via länsombud. Ingen föransökan krävs. Datum publiceras inom kort på SKR.se.

Trevlig sommar!

SKR:s juridiska rådgivning inom överförmyndarområdet har nu sommarstängt och är åter tillgänglig från den 5 juli. Vid brådskande frågor kan tipsas om Länsstyrelsernas tillsynsrådgivning.

Vi får önska alla en trevlig sommar!

Vänligen

Kalle Larsson